

Izbori za jedinice lokalne i područne (regionalne))samouprave

Šnjarić, Pave

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic Nikola Tesla in Gospić / Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:107:944893>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic Nikola Tesla in Gospić - Undergraduate thesis repository](#)

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Pave Šnjarić

**IZBORI ZA JEDINICE LOKALNE I PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE
ELECTIONS FOR LOCAL AND REGIONAL GOVERNMENT**

Završni rad

Gospić, 2016.

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Poslovni odjel

Stručni studij Ekonomike poduzetništva

IZBORI ZA JEDINICE LOKALNE I PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE ELECTIONS FOR LOCAL AND REGIONAL GOVERNMENT

Završni rad

MENTOR

dr. sc. Branislav Šutić, prof. v. škole

STUDENT

Pave Šnjarić

MBS:2962000478/11

Gospić, studeni 2016.

Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

Prilog 1.

POSLOVNI odjel

Gospić, 20.09. 2016.

ZADATAK

za završni rad

Pristupniku PAVI ŠNJARIĆU MBS: 2962000472/11

Studentu stručnog studija ECONOMIKE PODUZETNIŠTVA izdaje se tema završnog rada pod nazivom

IZBORI ZA JEDINICE LOKALNE I (REGIONALNE) PODRUČNE SANOUPRAVE

Sadržaj zadatka :

OPREMILO O IZBORIMA

IZBORI ZA JEDINICE LOKALNE SANOUPRAVE

PREDSTAVNIČKA TIJELO LOKALNE /PODRUČNE SANOUPRAVE

IZBORI ZA LOKALNU /PODRUČNU SANOUPRAVU

Završni rad izraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću.

Mentor: DR. SC. BRANISLAV ŠUŠIĆ zadano: 20.09.2016., [potpis]
(ime i prezime) (nadnevak) potpis

Pročelnik odjela: IVANA TONKOVIĆ PRAŽIĆ predati do: 30.09.2017., [potpis]
(ime i prezime) (nadnevak) potpis

Student: PAVE ŠNJARIĆ primio zadatak: 20.09.2016., [potpis]
(ime i prezime) (nadnevak) potpis

Dostavlja se:

- mentoru
- pristupniku

IZJAVA

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom Izori za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave izradio samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentora dr.sc. Branislava Šutića prof.v.škole.

Pave Šnjarić

SAŽETAK

Izbori su izvor i temelj legitimiteta cjelovitog sustava državne vlasti. Na lokalnoj razini se, se u pravilu, svakih četiri godine provode izbori članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne samouprave, odnosno za članove općinskog vijeća, gradske i županijske skupštine. Općinsko vijeće, gradsko vijeće i županijska skupština predstavnička su tijela građana i tijela lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave. Izvršno tijelo jedinice lokalne i jedinice područne (regionalne) samouprave u općini je općinski načelnik, u gradu gradonačelnik i u županiji župan.

Mjesna samouprava iliti mjesni odbor osniva se statutom jedinice lokalne samouprave kao oblik neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima od neposrednog i svakodnevnog utjecaja na život i rad građana. Mjesni odbor može se osnovati za jedno naselje, više međusobno povezanih manjih naselja ili za dio većeg naselja, odnosno grada koji u odnosu na ostale dijelove čini zasebnu razgraničenu cjelinu (dio naselja).

Redoviti lokalni izbori na području cijele zemlje (ne računajući prijevremene) dosad su održani 1990., 1993., 1997., 2005., 2009. i 2013. godine. Nakon donošenja novog Ustava 1990. i osamostaljenja države 1991., prvi su lokalni izbori održani u veljači 1993. istodobno s izborima za Županijski dom Sabora Republike Hrvatske. Četiri godine kasnije, u travnju 1997., održani su sljedeći izbori za članove predstavničkih tijela lokalne samouprave i uprave. Godine 2001. postojeći je izborni model promijenjen u razmjerni sustav sukladno odredbama Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave iz 2001. Lokalni izbori 2009. godine po prvi puta su održani prema novom izbornom modelu – neposrednom/izravnim načinom izbora. Do 2009. godine općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana birali su članovi predstavničkog tijela između sebe. Lokalni izbori su održani 17. svibnja. Izbori 2013. provedeni su po istom izbornom modelu kao o izbori 2009. godine:- na neposredan / izravan način. Na prvi krug lokalnih izbora birači su izašli je 19. svibnja 2013. godine a na drugi krug 02. lipnja 2013.

Ključne riječi: lokalni izbori, županija, općina, mjesni odbor

ABSTRACT

Elections are the source and foundation of the legitimacy of the whole system of government. On a local level, elections for members of representative bodies of units of local and regional government, that is to say, for members of municipal councils, city councils and county assemblies, are held every four years. Municipal councils, city councils and county assemblies are representative bodies of citizens and bodies of local and regional government. The executive body of units of local and regional government in a municipality is a municipal mayor, in a city a mayor, and in a county a county mayor.

Local government, or a local board, is founded by a statute of a unit of local government as a form of immediate participation of citizens in making decisions about local affairs of immediate and everyday impact on the lives of the citizens. A local board can be founded for a single settlement, a number of connected smaller settlements, or for a part of a larger settlement (i.e. a city) that forms a separate unit in relation to the other parts of the whole.

Regular local elections for the territory of the whole country (not including early elections) so far have been held in 1990, 1993, 1997, 2005, 2009 and 2013. Following the adoption of the new Constitution in 1990 and the independence in 1991, first local elections were held in February of 1993, in the same time as the elections for the House of Counties of the Parliament of the Republic of Croatia. Next elections for members of representative bodies of local and regional government were held four years later, in April of 1997. In 2001 the existing election model was changed to a proportional system according to the regulations of the Law on election of members of the representative bodies of local and regional government of 2001. The local elections of 2009 were the first to be held according to the new election model – immediate/direct election. Until 2009, members of the representative body among themselves elected the municipal mayors, mayors and county mayors. These local elections were held on 17 May. The elections of 2013 were held by the same election model as the elections of 2009 – in an immediate/direct manner. The voters participated in the first round of the local elections on 19 May 2013 and in the second round on 2 June 2013.

Keywords: local elections, country, municipality, local board

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
2. OPĆENITO O IZBORIMA.....	2
3. IZBORI ZA JEDNICE LOKALNE/PODRUČNESAMOUPRAVE.....	4
3.1. Utjecaj izborne promidžbe na rezultate izbora.....	4
3.2. Troškovi izbora.....	5
3.3. Ustavnost i zakonitost.....	6
4. PREDSTAVNIČKA TIJELA LOKALNE/PODRUČNE SAMOUPRAVE.....	7
4.1. Izbor članova predstavničkih tijela lokalne i regionalne samouprave.....	9
4.2. Kandidiranje za lokalne izbore.....	11
4.3. Tijela koja nadziru provedbi izbora.....	12
4.4. Proces provođenja izbora.....	15
5. IZVRŠNO TIJELO LOKALNE I PODRUČNESAMOUPRAVE.....	18
5.1. Izbor općinskih načelnika, gradonačelnika i župana.....	19
6. MJESNA SAMOUPRAVA.....	22
7. PRISUTNOST NACIONALNIH MANJINA U LOKALNOJ/PODRUČNOJ SAMOUPRAVI.....	23
8. REDOVITI LOKALNI/PODRUČNI IZBORI	26
8.1. Lokalni/područni izbori 1990. godine.....	26
8.2. Lokalni/područni izbori 1993. godine.....	27
8.3. Lokalni/područni izbori 1997. godine.....	27
8.4. Lokalni/područni izbori 2001. godine.....	28
8.5. Lokalni/područni izbori 2005. godine.....	29
8.6. Lokalni/područni izbori 2009. godine.....	29
8.7. Lokalni/područni izbori 2013. godine.....	31
9. IZBORI ZA LOKALNU/PODRUČNU SAMOUPRAVU U LIČKO- SENJSKOJ ŽUPANIJI.....	32
9.1. Lokalni izbori u Ličko- senjskoj županiji 1993. godine.....	32
9.2. Lokalni izbori u Ličko- senjskoj županiji 1997. godine.....	32
9.3. Lokalni izbori u Ličko- senjskoj županiji 2001. godine.....	33
9.4. Lokalni izbori u Ličko- senjskoj županiji 2005. godine.....	33
9.5. Lokalni izbori u Ličko- senjskoj županiji 2009. godine.....	34
9.6. Lokalni izbori u Ličko- senjskoj županiji 2013. godine.....	34
10. ZAKLJUČAK.....	37
11. LITERATURA.....	38

POPIS TABLICA

1. UVOD

Republika Hrvatska bazirana je na sustavu demokracije. Svaki građanin Republike Hrvatske ima demokratsko pravo na slobodno iznošenje vlastitog mišljenja, mogućnost ravnopravnog suživota te sudjelovanja u događanjima u državi. Demokratsko pravo svih građana štiti i podržava Ustav Republike Hrvatske

Svaki punoljetni građanin Republike Hrvatske ima mogućnost glasanja na izborima za izvršnu, parlamentarnu i lokalnu vlast te od 2013. godine predstavnike Republike Hrvatske u Europskom parlamentu.

U sljedećim ću vam stranicama pobliže pojasniti pojam izbora, vrste izbora, ulogu nacionalnih manjina u regionalnoj odnosno lokalnoj samoupravi, te ću vam detaljnije prikazati lokalne odnosno regionalne izbore kroz sve godine održavanja. Kao posebnu cjelinu istakao sam održavanje lokalnih odnosno regionalnih izbora Ličko – senjskoj županiji

2. OPĆENITO O IZBORIMA

Izbori su izvor i temelj legitimiteta cjelovitog sustava državne vlasti. Izbori predstavljaju postupak kojim birači povjeravaju obavljanje političke vlasti predstavničkom tijelu te su uobičajeni mehanizam kojim modern demokracije biraju članove svojih parlamenata, izvršnu vlast a ponekad i članove sudbene vlasti.

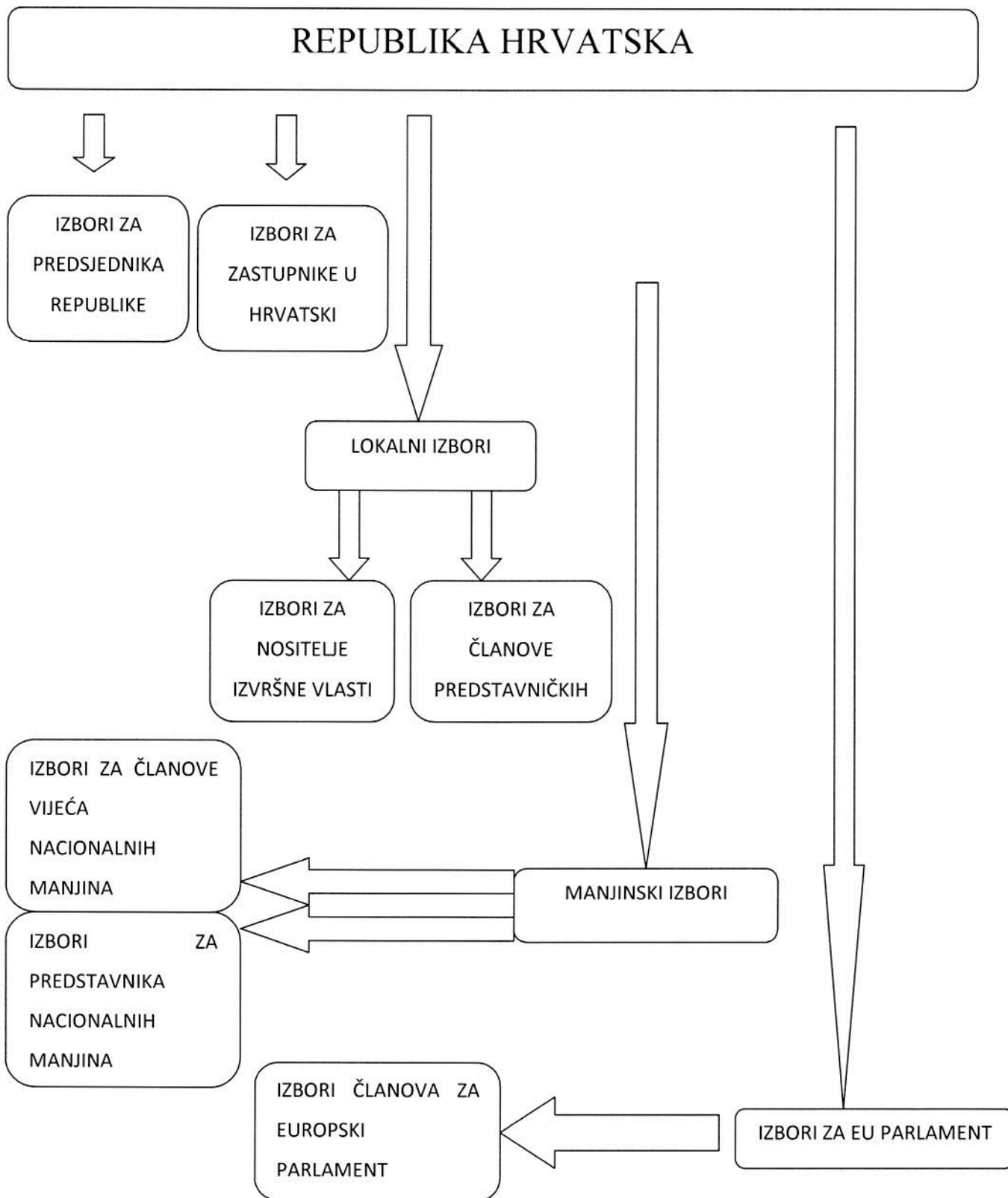
Hrvatski Ustav osigurava svakom državljaninu Republike hrvatske koji je navršio 18 godina života opće i jednako biračko pravo (članak 45. Stavak 1. Ustava RH). Pasivno biračko pravo stječe se također sa 18 godina života. Biračko se pravo ostvauje na neposrednim izborima tajnim glasovanjem. Prema tome, sustav neposrednih izbora i tajno glasovanje ustavne su kategorije i ne mogu se mijenjati izbornim zakonodavstvom. Ustav Republike Hrvatske propisuje i obvezu da u izborima za Hrvatski sabor predsjednika Republike osigura ostvarenje biračkog prava svojim državljanima koji se u doba izbora nalaze izvan njenih granica tzv. dijaspora (članak 45. Stavak 2. Ustava RH). Sva načela i institute hrvatskog izbornog sustava izražavaju moderna dostignuća izbornog prava i sustava razvijenih europskih demokracija.

Izbori u Republici Hrvatskoj se u određenim periodima odvijaju na dvije razine – državnoj i lokalnoj razini.

Na državnoj razini se, u pravilu, svakih četiri godine održavaju izbori za zastupnike u Hrvatski Sabor, te svakih pet godina izbori za predsjednika Republike Hrvatske.

Na lokalnoj razini se, se u pravilu, svakih četiri godine provode izbori članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne samouprave, odnosno za članove općinskog vijeća, gradske i županijske skupštine.

Shema 1. Vrste izbora koji se provode u Republici Hrvatskoj

Izvor: Državno izborno povjerenstvo

3. IZBORI ZA JEDINICE LOKALNE/REGIONALNE SAMOUPRAVE

Prema Ustavu Republike Hrvatske građanima se jamči pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu. Pravo na samoupravu ostvaruje se preko lokalnih, odnosno područnih (regionalnih) predstavničkih tijela koja su sastavljena od članova izabраниh na slobodnim i tajnim izborima na temelju neposrednog, jednakog i općega biračkog prava.

Građani mogu neposredno sudjelovati u upravljanju lokalnim poslovima, putem zborova, referenduma i drugih oblika neposrednog odlučivanja u skladu sa zakonom i statutom.

Prava u Republici Hrvatskoj također ostvaruju i građani Europske unije, u skladu sa zakonom i pravnom stečevinom Europske unije. (Članak 133. ustava RH).

Jedinice lokalne samouprave su općine i gradovi i njihovo područje određuje se na način propisan zakonom. Zakonom se mogu ustanoviti i druge jedinice lokalne samouprave. Jedinice područne (regionalne) samouprave su županije. Područje županije određuje se na način propisan zakonom. Zakonom se može glavnom gradu Zagrebu utvrditi položaj županije. Većim gradovima u Republici Hrvatskoj zakonom se mogu dati ovlasti županije. U naselju ili dijelu naselja mogu se, u skladu sa zakonom, osnivati oblici mjesne samouprave. (Članak 134. Ustava RH).

Izbori članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te izbori općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i njihovih zamjenika uređuju se Zakonom o lokalnim izborima.

3.1. Utjecaj izborne promidžbe na rezultate izbora

Izborna promidžba je skup radnji koje poduzimaju sudionici izborne promidžbe u svrhu javnog predstavljanja i obrazlaganja svojih izbornih programa biračima. Izbornom promidžbom se služe sudionici svih izbora.

Izborna promidžba počinje danom objave zbirnih lista kandidatura, a prestaje 24 sata prije dana izbora. Kandidati imaju pravo u vrijeme izborne promidžbe iznositi i obrazlagati izborni program. Kandidati imaju pravo na izbornu promidžbu pod jednakim uvjetima. Lokalna sredstva javnog informiranja dužna su svim kandidatima koji sudjeluju na izborima

omogućiti iznošenje i obrazlaganje izbornog programa te nesmetano obavljanje izborne promidžbe, pod jednakim uvjetima. Na dan koji prethodi održavanju izbora i na dan izbora do zatvaranja biračkih u 19 sati, nije dopuštena izborna promidžba ni objavljivanje privremenih rezultata ili procjena rezultata izbora. (www.izbori.hr/izbori/izbori, 15.09.2016.)

Na dan izbora dopušteno je ispitivati javno mnijenje i opredjeljenje birača, ali se rezultati ispitivanja ne smiju objavljivati do 19 sati. Pravo na naknadu troškova izborne promidžbe imaju kandidati koji na izborima dobiju najmanje 10% glasova birača od ukupnog broja birača koji su izašli na izbore. Naknada troškova izborne promidžbe isplaćuje se iz proračuna jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave. Visinu naknade troškova izborne promidžbe utvrđuje Vlada Republike Hrvatske posebnom odlukom. (Šutić; 2011).

Sudionici izborne promidžbe imaju jednake uvjete predizbornog nadmetanja i u tu svrhu imaju ravnopravan položaj u predstavljanju u svim lokalnim medijima.

Lokalni mediji u svojim emisijama ili člancima u tiskovinama, a koji nisu vezani uz predstavljanje izbornih programa, ne smiju koristiti sadržaje koji bi se mogli tumačiti kao izborna promidžba.

Elektronički mediji dužni su poštivati načelo jednakog pristupa plaćenju političkoj promidžbi sudionika izborne promidžbe te objektivno, nepristrano i uravnoteženo informiranje o izbornoj promidžbi. (Čl. 38. Zakona o lokalnim izborima).

3.2. Troškovi izbora

Sredstva za pokriće troškova izbora pojedine jedinice osiguravaju se u proračunu te jedinice. Financiranje izvršenja obveza Državnog izbornog povjerenstva iz ovog Zakona osigurat će se u državnom proračunu. Ako se istodobno održavaju izbori za tijela jedinica lokalne samouprave i tijela jedinica područne (regionalne) samouprave svaka jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave snosi troškove naknade za svoje izbornu povjerenstvo i svoja stručna tijela i osobe, a naknadu za biračke odbore i zajedničke materijalne troškove jedinice snose u jednakim dijelovima. Pri izradi proračuna ta tekuću godinu, a u toj se godini održavaju redoviti izbori jedinice su dužne osigurati sredstva za provedbu izbora. Izborna povjerenstva jedinica objavit će cjelovito izvješće o visini troškova

izbora i načinu njihova korištenja, u roku od 30 dana od dana objave službenih rezultata izbora.

3.3. Ustavnost i zakonitost

Ustavnost i zakonitost izbora nadzire Ustavni sud Republike Hrvatske. Ustavni sud Republike Hrvatske rješava i izborne sporove koji nisu u djelokrugu sudova, odlučujući u povodu žalbe na rješenje nadležnoga izbornog povjerenstva. Prigovor zbog nepravilnosti u postupku kandidiranja ili u postupku izbora za članove predstavničkih tijela jedinica mogu podnijeti političke stranke, nositelji kandidacijske liste birača, kandidati, najmanje 100 birača ili najmanje 5% birača jedinice u kojoj se provode izbori dok se prigovor zbog nepravilnosti u postupku kandidiranja i u postupku izbora za članove županijske skupštine i Gradske skupštine Grada Zagreba i župana i gradonačelnika Grada Zagreba podnosi Državnom izbornom povjerenstvu.

4. PREDSTAVNIČKA TIJELA LOKALNE/REGIONALNE SAMOUPRAVE

Općinsko vijeće, gradsko vijeće i županijska skupština predstavnička su tijela građana i tijela lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave koja donose akte u okviru djelokruga jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave te obavljaju druge poslove u skladu sa zakonom i statutom jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave.

Broj članova predstavničkog tijela jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave je neparan, a određuje se ovisno o broju stanovnika, i to tako da predstavničko tijelo: (Čl. 28. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi).

- jedinice do 500 stanovnika, ima 7 članova,
- jedinice s više od 500 do 1.000 stanovnika, ima 9 članova,
- jedinice s više od 1.000 do 2.500 stanovnika, ima 11 članova,
- jedinice s više od 2.500 do 5.000 stanovnika, ima 13 članova,
- jedinice s više od 5.000 do 10.000 stanovnika, ima 15 članova,
- jedinice s više od 10.000 do 20.000 stanovnika, ima 17 članova,
- jedinice s više od 20.000 do 35 000 stanovnika, ima 21 člana,
- jedinice s više od 35.000 do 60.000 stanovnika:
 - ako se radi o županiji, ima 31 člana,
 - ako se radi o gradu, ima 25 članova,
- jedinice s više od 60.000 do 100.000 stanovnika:
 - ako se radi o županiji, ima 35 članova,
 - ako se radi o gradu, ima 31 člana,
- jedinice s više od 100.000 do 200.000 stanovnika:
 - ako se radi o županiji, ima 41 člana,
 - ako se radi o gradu, ima 35 članova,
- jedinice s više od 200.000 do 300.000 stanovnika, ima 45 članova,
- jedinice s više od 300.000 stanovnika, ima 51 člana.

Mandat člana predstavničkog tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave izabranog na redovnim izborima traje četiri godine. Mandat člana predstavničkog tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave izabranog na prijevremenim izborima traje do isteka tekućeg mandata predstavničkog tijela izabranog na redovnim izborima. Članovi predstavničkog tijela nemaju obvezujući mandat i nisu opozivi. (Čl. 29. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi).

Član predstavničkog tijela ne može biti kazneno gonjen niti odgovoran na bilo koji drugi način, zbog glasovanja, izjava ili iznesenih mišljenja i stavova na sjednicama predstavničkog tijela. Članovi predstavničkih tijela za svoj rad ne primaju plaću, ali ima pravo na naknadu koja je u skladu s odlukom predstavničkog tijela. Prava i dužnosti članova predstavničkog tijela utvrđuju se zakonom, statutom jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave i poslovnikom predstavničkog tijela. Način rada predstavničkog tijela uređuje se poslovnikom predstavničkog tijela.

Predstavničko tijelo ima predsjednika i do dva potpredsjednika, koji se biraju većinom glasova svih članova predstavničkog tijela. Ako predstavničko tijelo ima dva potpredsjednika, u pravilu se biraju tako da se jedan potpredsjednik bira iz reda predstavničke većine, a drugi iz reda predstavničke manjine, na njihov prijedlog. Predsjednik predstavničkog tijela saziva sjednice predstavničkog tijela, predsjedava sjednicama i predstavlja ovo tijelo. Predsjednik predstavničkog tijela saziva sjednice predstavničkog tijela po potrebi, a najmanje jednom u tri mjeseca. Ostala prava i dužnosti predsjednika i potpredsjednika predstavničkog tijela utvrđuju se poslovnikom predstavničkog tijela. (Čl. 34. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi.)

Predstavničko tijelo donosi statut jedinice lokalne i područne-regionalne samouprave, donosi odluke i druge opće akte kojima uređuje pitanja iz samoupravnog djelokruga jedinice lokalne i područne-regionalne samouprave, osniva i bira članove radnih tijela vijeća, odnosno skupštine te imenuje i razrješuje druge osobe određene zakonom, drugim propisom ili statutom, uređuje ustrojstvo i djelokrug upravnih tijela jedinice lokalne i područne – regionalne samouprave, osniva javne ustanove i druge pravne osobe za obavljanje gospodarskih, društvenih, komunalnih i drugih djelatnosti od interesa za jedinice lokalne i područne – regionalne samouprave, obavlja i druge poslove koji su zakonom ili drugim propisom stavljeni u djelokrug predstavničkog tijela. Predstavničko tijelo donosi odluke većinom glasova ako je na sjednici nazočna većina članova predstavničkog tijela. Općinski

načelnik, gradonačelnik, odnosno župan dužan je dva puta godišnje podnositi polugodišnja izvješća o svom radu predstavničkom tijelu sukladno odredbama statuta jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave. Statut jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, proračun i godišnji obračun donose se većinom glasova svih članova predstavničkog tijela. Članovi predstavničkog tijela postavljaju pitanja općinskom načelniku, gradonačelniku, odnosno županu o njegovu radu.

4.1. Izbor članova predstavničkih tijela lokalne i regionalne samouprave

Izbori članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne samouprave (lokalni izbori) izbori su za članove općinskih vijeća, županijskih skupština te Skupštine Grada Zagreba. Izbore raspisuje Vlada Republike Hrvatske, održavaju se treće nedjelje u svibnju svake četiri godine, a liste za izbor članova predstavničkih tijela predlažu registrirane političke stranke (moguće je predložiti i kandidacijsku listu dviju ili više političkih stranaka). Članovi predstavničkih tijela biraju se proporcionalnom izbornom metodom na način da cijelo područje jedinice čini jednu izbornu jedinicu. Svi birači koji imaju prebivalište na području te jedinice i koji pristupe glasovanju na temelju kandidacijskih lista biraju članove predstavničkog tijela jedinice uz korištenje D'Hondtove metode Kako su se mijenjali izborni modeli za parlamentarne izbore. Tako su se u Hrvatskoj od 1990. godine mijenjali i izborni modeli za izbor članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne samouprave.) (Šutić;2011).

Izbor članova općinskih i gradskih vijeća te županijskih skupština i Gradske skupštine Grada Zagreba jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave reguliraju se Zakonom o izboru članova predstavničkih tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Članove predstavničkih tijela biraju hrvatski državljani s navršenih 18 godina koji imaju prebivalište na području jedinice za čije se predstavničko tijelo izbori provode. Za člana predstavničkog tijela jedinice može se kandidirati i biti izabran hrvatski državljanin s navršenih 18 godina života koji ima prebivalište na području jedinice za čije se predstavničko tijelo izbori provode. (Čl. 2. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave).

Članovi predstavničkih tijela biraju se na neposrednim izborima tajnim glasovanjem. Članovi predstavničkih tijela nisu opozivi, a prava i dužnosti započinju im danom konstituiranja

predstavničkog tijela. Član predstavničkog tijela ne može biti pozvan na kaznenu i prekršajnu odgovornost za izgovorene riječi, niti za glasovanje u radu predstavničkog tijela.

Mandat članova predstavničkih tijela izabranih na redovnim izborima traje do objave odluke Vlade Republike Hrvatske o raspisivanju izbora ili do objave odluke Vlade Republike Hrvatske o raspuštanju predstavničkog tijela u skladu sa zakonom kojim se uređuje lokalna i područna (regionalna) samouprava. Mandat članova predstavničkih tijela izabranih na prijevremenim izborima traje do isteka tekućeg mandata predstavničkih tijela izabranih na redovnim izborima. (Čl. 3. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave).

Redovni izbori održavaju se treće nedjelje u svibnju mjesecu svake četvrte godine.

Izbore za članove predstavničkih tijela jedinica raspisuje Vlada Republike Hrvatske posebnom odlukom kojom utvrđuje točan datum održavanja izbora.

Ukoliko je mandat prestao uslijed raspuštanja predstavničkog tijela, sukladno posebnom zakonu, prijevremeni se izbori imaju održati u roku od 60 dana od dana raspuštanja. Od dana raspisivanja izbora pa do dana izbora ne može proteći manje od 30 niti više od 60 dana. Kada je predstavničko tijelo raspušteno u kalendarskoj godini u kojoj se održavaju redovni izbori, a prije njihovog održavanja, u toj se jedinici neće raspisati i održati prijevremeni izbori. (Čl. 4. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave).

Članu predstavničkog tijela mandat prestaje prije isteka redovitoga četverogodišnjeg mandata u sljedećim slučajevima: (Čl. 7. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave).

- ako podnese ostavku, danom dostave pisane ostavke shodno pravilima o dostavi propisanim Zakonom o općem upravnom postupku,
- ako mu je pravomoćnom sudskom odlukom oduzeta, odnosno ograničena poslovna sposobnost, danom pravomoćnosti sudske odluke,
- ako je pravomoćnom sudskom presudom osuđen na bezuvjetnu kaznu zatvora u trajanju dužem od 6 mjeseci, danom pravomoćnosti sudske presude,
- ako odjavi prebivalište s područja jedinice, danom odjave prebivališta,

- ako mu prestane hrvatsko državljanstvo sukladno odredbama zakona kojim se uređuje hrvatsko državljanstvo, danom njegovog prestanka,
- smrću.

4.2. Kandidiranje za lokalne izbore

Liste za izbor članova predstavničkih tijela predlažu političke stranke registrirane u Republici Hrvatskoj i birači. Političke stranke utvrđuju i predlažu liste za izbor članova predstavničkih tijela na način propisan njihovim statutom, odnosno posebnom odlukom, donijetom na temelju statuta. Prilikom sastavljanja liste predlagatelj je dužan voditi računa o načelu ravnopravnosti spolova.

Dvije ili više, u Republici Hrvatskoj registriranih političkih stranaka mogu predložiti koalicijsku listu za izbor članova predstavničkog tijela. (Čl. 15. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave).

Kada birači kao ovlašteni predlagatelji predlažu nezavisnu kandidacijsku listu, za pravovaljanost kandidacijske liste dužni su prikupiti: (Čl. 16. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave).

- 100 potpisa za općinsku listu,
- 150 potpisa za gradsku listu,
- 500 potpisa za županijsku listu, odnosno listu za izbor članova Gradske skupštine Grada Zagreba.

Potpisi birača prikupljaju se na propisanom obrascu u koji se unosi ime i prezime birača, adresa prijavljenog prebivališta, broj važeće osobne iskaznice i mjesto njezina izdavanja. Prijedlozi lista moraju biti zaprimljeni u nadležnom izbornom povjerenstvu jedinice za čije se predstavničko tijelo izbori provode, najkasnije u roku od 12 dana od dana raspisivanja izbora. (Čl. 17. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave).

Naziv liste navodi se punim imenom stranke, odnosno stranaka koalicije, a ako postoji, navodi se i skraćeni naziv stranke, odnosno stranaka ili stranačke koalicije koja je

listu predložila. Ako je listu predložila skupina birača, njen naziv je »nezavisna općinska lista«, »nezavisna gradska lista«, »nezavisna županijska lista«, odnosno »nezavisna lista Grada Zagreba«. Nositelj liste prvi je predloženi kandidat na listi. (Čl. 18. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave). Članovi predstavničkih tijela biraju se proporcionalnom izbornom metodom, na način da cijelo područje jedinice čini jednu izbornu jedinicu. Svi birači koji imaju prebivalište na području te jedinice i koji pristupe glasovanju, na temelju kandidacijskih lista, biraju sve članove predstavničkog tijela jedinice. Pravo na sudjelovanje u diobi mjesta u predstavničkom tijelu jedinice imaju liste koje na izborima dobiju najmanje 5% važećih glasova birača.

Broj članova predstavničkog tijela jedinice koji će biti izabran sa svake kandidacijske liste utvrđuje se na način da se ukupan broj važećih glasova koje je dobila svaka lista dijeli s brojevima od jedan do, zaključno, broja koliko se članova predstavničkog tijela jedinice bira, pri čemu se uvažavaju i decimalni ostaci. Od svih tako dobivenih rezultata, mjesta u predstavničkom tijelu osvajaju one liste na kojima se iskaže onoliko brojčano najvećih rezultata uključujući decimalne ostatke koliko se članova predstavničkog tijela bira. Svaka od tih lista dobiva onoliki broj mjesta u predstavničkom tijelu koliko je postigla pojedinačnih rezultata među onoliko brojčano najvećih rezultata koliko se članova predstavničkog tijela bira. Ako su glasovi tako podijeljeni da se ne može utvrditi koja bi između dviju ili više lista dobila mjesto u predstavničkom tijelu, ono će pripasti onoj listi koja je dobila više glasova.

Ako su dvije ili više lista dobile isti broj glasova te se ne može utvrditi koja bi lista dobila mjesto u predstavničkom tijelu, ono će pripasti svakoj od tih lista. (Čl. 84. Zakona o lokalnim izborima).

4.3. Tijela koja nadziru provedbu izbora

Tijelo koje brine da bi izbori bili regularni je Državno izborno povjerenstvo. Za provedbu izboru tu su još izborna povjerenstva u jedinicama i birački odbori.

Državno izborno povjerenstvo Republike Hrvatske propisuje obrasce u postupku kandidiranja i provedbi izbora, donosi obvezatne upute za rad izbornih povjerenstava i neposredno nadzire rad županijskih izbornih povjerenstava i gradskoga izbornog povjerenstva Grada Zagreba. Državno izborno povjerenstvo brine o zakonitoj pripremi i provedbi izbora, nadzire

financiranje izborne promidžbe sukladno zakonu i propisuje i objavljuje upute za rad biračkih odbora i izbornih povjerenstava. Općinska, gradska, županijska izborna povjerenstva, te gradsko izborna povjerenstvo Grada Zagreba imaju stalni i prošireni sastav.

Stalni sastav izbornog povjerenstva jedinice čine predsjednik i dva člana te njihovi zamjenici. Predsjednik izbornog povjerenstva mora biti diplomirani pravnik.

Prošireni sastav izbornog povjerenstva određuje se po prihvaćanju, utvrđivanju i objavi lista za izbor članova predstavničkog tijela jedinice za čije se predstavničko tijelo izbori provode, a čine ga po dva predstavnika većinske političke stranke, odnosno koalicije i dva dogovorno predložena predstavnika oporbenih stranaka, odnosno koalicija sukladno stranačkom sastavu predstavničkog tijela jedinice. Ako se ne postigne dogovor o dva predstavnika političkih stranaka i njihovim zamjenicima, njihov se izbor obavlja kockom između predloženih kandidata. Izbor proširenog sastava općinskog i gradskoga izbornog povjerenstva obavlja se pred županijskim izbornim povjerenstvom, a izbor proširenog sastava županijskoga izbornog povjerenstva pred Državnim izbornim povjerenstvom. Svi članovi izbornog povjerenstva imaju jednaka prava i dužnosti. (Čl. 31. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave).

Izbore članova općinskog odnosno gradskog vijeća provode općinsko izborna povjerenstvo i birački odbori, odnosno gradsko izborna povjerenstvo i birački odbori. Izbore članova županijske skupštine provode županijsko izborna povjerenstvo, općinsko, odnosno gradsko izborna povjerenstvo i birački odbori. Izbore članova Gradske skupštine Grada Zagreba provode gradsko izborna povjerenstvo Grada Zagreba i birački odbori. Članovi izbornih povjerenstava i biračkih odbora kao i njihovi zamjenici mogu biti samo osobe koje imaju biračko pravo. Članovi izbornih povjerenstava i biračkih odbora, kao i njihovi zamjenici imaju pravo na naknadu za svoj rad.

Općinska i gradska izborna povjerenstva: brinu za zakonitu pripremu i provođenje izbora za članove općinskog, odnosno gradskog vijeća, imenuju članove biračkih odbora za općinske, gradske, odnosno županijske izbore, određuju biračka mjesta za općinske, gradske, odnosno županijske izbore, nadziru rad biračkih odbora, obavljaju sve tehničke pripreme za obavljanje izbora na svom području, na temelju pravovaljanog prijedloga objavljuju općinske, odnosno gradske liste i sastavljaju zbirnu općinsku, odnosno gradsku listu, nadziru pravilnost izborne promidžbe, za općinske, odnosno gradske izbore, u skladu s ovim Zakonom, prikupljaju i zbrajaju rezultate glasovanja na biračkim mjestima na svom području te kada se

radi o županijskim izborima, dostavljaju ih izbornom povjerenstvu županije, objavljuju rezultate općinskih, odnosno gradskih izbora i obavljaju i druge poslove određene ovim Zakonom. (Čl. 33. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave).

Gradsko izborno povjerenstvo Grada Zagreba: brine se za zakonitu pripremu i provođenje izbora za članove Gradske skupštine Grada Zagreba, imenuje članove biračkih odbora za izbor članova Gradske skupštine Grada Zagreba i županijske izbore, određuje biračka mjesta, nadzire rad biračkih odbora, obavlja sve tehničke pripreme za obavljanje izbora na svom području, na temelju pravovaljanog prijedloga objavljuje gradske liste za izbor članova Gradske skupštine Grada Zagreba i sastavlja zbirnu listu za izbor članova Gradske skupštine Grada Zagreba, nadzire pravilnost izborne promidžbe, u skladu s ovim Zakonom, za izbor članova Gradske skupštine Grada Zagreba, prikuplja i zbraja rezultate glasovanja na biračkim mjestima na svom području, objavljuje rezultate izbora za članove Gradske skupštine Grada Zagreba, obavlja i druge poslove određene ovim Zakonom. (Čl. 34. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave).

Županijsko izborno povjerenstvo: brine se za zakonitu pripremu i provođenje izbora za članove županijske skupštine, nadzire rad općinskih i gradskih izbornih povjerenstava, na temelju pravovaljanih prijedloga objavljuje županijske liste i sastavlja zbirnu listu županijskih lista, nadzire pravilnost izborne promidžbe, u skladu s ovim Zakonom, objavljuje rezultate izbora za članove županijske skupštine, obavlja i druge poslove određene ovim Zakonom. (Čl. 35. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave).

Glasovanje za izbor članova predstavničkog tijela jedinice obavlja se na biračkim mjestima na području općine, grada i Grada Zagreba, a obavlja se osobno glasačkim listićem.

Glasuje se samo za kandidacijske liste navedene na glasačkom listiću. Glasački listić popunjava se tako da se zaokružuje redni broj ispred naziva kandidacijske liste. (Čl. 82. Zakona o lokalnim izborima)

4.4. Proces provođenja izbora

Birački odbori izravno provode glasovanje birača na biračkim mjestima, te osiguravaju pravilnost i tajnost glasovanja.

Birački odbor čine predsjednik i njegov zamjenik te dva člana i njihovi zamjenici. Po jednog člana i zamjenika određuje većinska politička stranka ili koalicija, a po jednog člana i zamjenika određuju oporbene političke stranke ili koalicije sukladno stranačkom sastavu predstavničkog tijela.

Političke stranke dužne su odrediti članove pojedinih biračkih odbora i dostaviti njihova imena nadležnim izbornim povjerenstvima najkasnije 8 dana prije dana održavanja izbora. Ne odrede li ih, odnosno ukoliko prijedlozi ne prispiju nadležnim izbornim povjerenstvima, nadležna izborna povjerenstva samostalno će odrediti članove biračkih odbora. Članovi biračkog odbora ne mogu biti kandidati na listi.

Predsjednik biračkog odbora i njegov zamjenik ne smiju biti članovi niti jedne političke stranke, a u pravilu trebaju biti pravne struke. Predsjednik biračkog odbora i njegov zamjenik potpisuju izjavu o nestranačkoj pripadnosti pod materijalnom i kaznenom odgovornošću pri nadležnom izbornom povjerenstvu. (Čl. 36. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave).

Rezultate izbora za članove predstavničkog tijela utvrđuje nadležno izborno povjerenstvo jedinice na temelju rezultata glasovanja na svim biralištima u jedinici. Kad izborno povjerenstvo utvrdi rezultate glasovanja, objavit će broj birača upisanih u popis birača jedinice, broj glasova koje je dobila svaka pojedina kandidacijska lista koliko je bilo nevažećih glasačkih listića, koliki je broj mjesta u predstavničkom tijelu jedinice koje je dobila svaka kandidacijska lista te ime i prezime kandidata sa svake kandidacijske liste koji su izabrani za članove predstavničkog tijela jedinice.

Osım važećih glasačkih listića, odnosno onih iz kojih se na siguran i nedvojbен način može utvrditi za koju je kandidacijsku listu birač glasovao postoje i nevažeći glasački listići. Nevažeći glasački listići mogu biti:

- nepopunjeni glasački listić,
- listić popunjen tako da se ne može sa sigurnošću utvrditi za koju je listu birač glasovao,
- listić na kome je birač glasovao za dvije ili više kandidacijskih lista.

Od otvaranja birališta u sedam sati glasovati se može neprekidno do devetnaest sati, kada se biračka mjesta zatvaraju. Ako se netko zatekne na biračkom mjestu u devetnaest sati omogućit će se i njemu glasovanje. Za vrijeme trajanja glasovanja na biračkom mjestu moraju biti prisutni svi članovi biračkog odbora ili njihovi zamjenici. U slučaju da birač koji pristupi glasovanju nije u popisu birača, neću mu biti dozvoljeno glasovanje.

Po završenom glasovanju birački odbor će najprije prebrojiti neupotrijebljene glasačke listiće i staviti ih u poseban omot koji će zatvoriti. Nakon toga birački odbor utvrđuje, prema popisu birača, odnosno izvratku iz popisa birača i na temelju zapisnika ukupan broj birača koji su glasovali i pristupa otvaranju glasačke kutije i prebrojavanju glasova. Ako se prilikom prebrojavanja glasova na biračkom mjestu utvrdi da je broj glasova prema biračkom popisu veći od broja glasova po glasačkim listićima, vrijedi rezultat glasovanja po glasačkim listićima.

Ako se prilikom prebrojavanja glasova na biračkom mjestu utvrdi da je glasovao manji broj birača od broja glasova u glasačkoj kutiji, birački odbor se raspušta i imenuje novi, a glasovanje na tom biračkom mjestu se ponavlja nakon 15 dana. U slučaju ponavljanja glasovanja, njegov rezultat na tom biračkom mjestu utvrđuje se u roku od 24 sata nakon ponovljenog glasovanja. (Čl. 47. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave).

Kad birački odbor utvrdi rezultat glasovanja na biračkom mjestu u zapisnik o svom radu zabilježit će: broj birača prema popisu birača, odnosno izvratku iz popisa birača, koliko je birača pristupilo glasovanju prema popisu, a koliko uz potvrdu, koliko je ukupno birača glasovalo, koliko je glasova dobila svaka kandidacijska lista, te koliko je glasačkih listića proglašeno nevažećim listićima. U zapisnik o radu biračkog odbora unose se i sve druge činjenice koje su važne za glasovanje. Zapisnik potpisuju svi članovi biračkog odbora. Zapisnik o radu i ostali izborni materijal birački odbor dostavlja izbornom povjerenstvu općine, odnosno grada najkasnije u roku od 12 sati od zatvaranja birališta.

Nakon objave izbornih rezultata, u roku od 30 dana sazvat će se, prva, konstituirajuća sjednica predstavničkih tijela jedinica. Konstituirajuće sjednice općinskih i gradskih vijeća saziva čelnik središnjeg tijela državne uprave nadležnog za poslove lokalne i područne (regionalne) samouprave ili osoba koju on ovlasti. Konstituirajuće sjednice županijskih skupština i Skupštine Grada Zagreba saziva Vlada Republike Hrvatske. Ako se konstituirajuća sjednica ne održi u zakazanom roku, ovlašteni

sazivač odmah će sazvati novu konstituirajuću sjednicu koja se treba održati u roku od 15 dana. Konstituirajućoj sjednici predstavničkog tijela do izbora predsjednika predsjedava najstariji član.

Mandat člana predstavničkog tijela kao i mandat općinskih načelnika, gradonačelnika i župana prestaje u sljedećim slučajevima:

- ako podnese ostavku, danom dostave pisane ostavke sukladno pravilima o dostavi propisanim Zakonom o općem upravnom postupku,
- ako je pravomoćnom sudskom odlukom potpuno lišen poslovne sposobnosti, danom pravomoćnosti sudske odluke,
- ako je pravomoćnom sudskom presudom osuđen na bezuvjetnu kaznu zatvora u trajanju dužem od 6 mjeseci, danom pravomoćnosti sudske presude,
- ako mu prestane prebivalište s područja jedinice, danom prestanka prebivališta,
- ako mu prestane hrvatsko državljanstvo, danom prestanka državljanstva sukladno odredbama zakona kojim se uređuje hrvatsko državljanstvo,
- smrću.

Mandat svih članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave izabranih na redovitim, prijevremenim ili dopunskim izborima prestaje danom objave odluke Vlade Republike Hrvatske o raspisivanju izbora za članove predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave. (Čl. 72. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave).

5. IZVRŠNO TIJELO LOKALNE I REGIONALNE SAMOUPRAVE

Izvršno tijelo jedinice lokalne i jedinice područne (regionalne) samouprave u općini je općinski načelnik, u gradu gradonačelnik i u županiji župan. Zamjenik koji obnaša dužnost općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana je zamjenik općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana koji je izabran na neposrednim izborima zajedno s općinskim načelnikom, gradonačelnikom, odnosno županom, a dužnost općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana obnaša ako je mandat općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana prestao nakon isteka dvije godine mandata u toj jedinici lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave. (Čl. 39. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi).

Općinski načelnik, gradonačelnik, odnosno župan zastupa općinu, grad, odnosno županiju. Općinski načelnik, gradonačelnik, odnosno župan odgovoran je središnjim tijelima državne uprave za obavljanje poslova državne uprave prenijetih u djelokrug tijela općine, grada, odnosno županije. Općinski načelnik, gradonačelnik, odnosno župan obavlja poslove utvrđene statutom općine, grada, odnosno županije u skladu sa zakonom. Općinski načelnik, gradonačelnik, odnosno župan, u obavljanju poslova iz samoupravnog djelokruga općine, grada, odnosno županije ima pravo obustaviti od primjene opći akt predstavničkog tijela. Ako ocijeni da je tim aktom povrijeđen zakon ili drugi propis, općinski načelnik, gradonačelnik, odnosno župan donijet će odluku o obustavi općeg akta u roku od 8 dana od dana donošenja općeg akta. Općinski načelnik, gradonačelnik, odnosno župan ima pravo zatražiti od predstavničkog tijela da u roku od 8 dana od donošenja odluke o obustavi otkloni uočene nedostatke u općem aktu. (Čl. 42. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi).

Općinski načelnik, gradonačelnik, odnosno župan:

- priprema prijedloge općih akata,
- izvršava ili osigurava izvršavanje općih akata predstavničkog tijela,
- usmjerava djelovanje upravnih tijela jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave u obavljanju poslova iz njihovoga samoupravnog djelokruga te nadzire njihov rad,

- upravlja nekretninama i pokretninama u vlasništvu jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave kao i njezinim prihodima i rashodima, u skladu sa zakonom i statutom,
- odlučuje o stjecanju i otuđivanju nekretnina i pokretnina jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave i raspolaganju ostalom imovinom u skladu s ovim Zakonom, statutom jedinice i posebnim propisima,
- imenuje i razrješuje predstavnike jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave u tijelima javnih ustanova, trgovačkih društava i drugih pravnih
- obavlja i druge poslove utvrđene zakonom i statutom.

5.1. Izbor općinskih načelnika, gradonačelnika i župana

Općinski načelnik, gradonačelnik, župan i gradonačelnik Grada Zagreba biraju se većinskim izbornim sustavom u kojem cijelo područje općine ili grada, županije i Grada Zagreba čini jednu izbornu jedinicu. Općinski načelnik, gradonačelnik, župan i gradonačelnik Grada Zagreba biraju se većinom glasova svih birača koji su glasovali. Za općinskog načelnika, gradonačelnika, župana ili gradonačelnika Grada Zagreba izabran je kandidat koji na izborima dobije više od 50% glasova birača koji su glasovali (prvi krug izbora). Ako niti jedan kandidat ne dobije većinu glasova u prvom krugu izbora, održat će se ponovljeni izbori (drugi krug izbora) četrnaesti dan nakon dana održavanja prvoga kruga izbora. U drugom krugu izbora sudjeluju dva kandidata s najviše glasova u prvom krugu izbora. Ako drugi i treći kandidat na listi dobiju isti broj glasova, te se ne može utvrditi koji od njih ima pravo sudjelovati u drugom krugu izbora, izborni postupak ponovit će se u cijelosti. Ako jedan ili oba kandidat s najviše glasova u prvom krugu izbora odustane u od drugog kruga izbora, pravo sudjelovanja u drugom krugu izbora imat će sljedeći kandidati po broju glasova birača. O odustajanju od drugoga kruga izbora kandidat daje pisanu izjavu nadležnom izbornom povjerenstvu u roku od dva dana od dana donošenja odluke o provedbi drugog kruga izbora. Izorno povjerenstvo dužno je o odustajanju izvijestiti bez odgode sljedećeg kandidata koji po broju glasova stječe pravo sudjelovanja u drugom krugu izbora. Nadležno izorno povjerenstvo će u daljnjem roku od 24 sata objaviti koji kandidati po broju glasova sudjeluju u drugom krugu izbora. U drugom krugu izbora izabran je kandidat koji dobije veći broj glasova birača koji su glasovali. Ako u drugom krugu izbora oba kandidata

dobiju jednak broj glasova, izbori će se ponoviti u trećem krugu izbora s istim kandidatima na način i po postupku propisanom za drugi krug izbora. Ako u trećem krugu izbora oba kandidata dobiju jednak broj glasova, izborni postupak ponovit će se u cijelosti. (Šutić;2011)

Općinski načelnik, gradonačelnik i župan te njihovi zamjenici za vrijeme obnašanja dužnosti ne mogu biti članovi predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave, a župan i njegovi zamjenici za vrijeme obnašanja dužnosti ne mogu biti članovi predstavničkog tijela jedinice područne (regionalne) samouprave. (Čl. 89. Zakona o lokanim izborima).

Općinski načelnik, gradonačelnik, odnosno župan i njihov zamjenik koji je izabran zajedno s njima mogu se opozvati putem referendumu. Raspisivanje referendumu za opoziv može predložiti 20% ukupnog broja birača u jedinici u kojoj se traži opoziv općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana i njihovog zamjenika koji je izabran zajedno s njima. Predstavničko tijelo raspisat će referendum za opoziv općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana i njihovog zamjenika koji je izabran zajedno s njima u skladu s člankom 24. stavkom 5. ovoga Zakona, u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje je li prijedlog podnesen od potrebnog broja birača u jedinici. Referendum za opoziv ne može se raspisati samo za zamjenika općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana. Referendum za opoziv općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana i njihovog zamjenika ne smije se raspisati prije proteka roka od 12 mjeseci od održanih izbora ni ranije održanog referendumu za opoziv, kao ni u godini u kojoj se održavaju redovni izbori za općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana. (Čl. 40. b Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi).

Ako je prestanak mandata općinskog načelnika, gradonačelnika i župana nastupio prije isteka dvije godine mandata, u toj jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave raspisat će se prijevremeni izbori za općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana i njihovog zamjenika. Do provedbe prijevremenih izbora dužnost općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana obnašat će njegov zamjenik koji je izabran zajedno s njim, a ako je mandat prestao i zamjeniku, do provedbe prijevremenih izbora dužnost općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana obnašat će povjerenik Vlade Republike Hrvatske. Ako je prestanak mandata općinskog načelnika, gradonačelnika i župana nastupio nakon isteka dvije godine mandata, u toj jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave neće se raspisati prijevremeni izbori za općinskog načelnika, gradonačelnika i župana, a dužnost općinskog načelnika, gradonačelnika i župana do kraja mandata obnašat će njegov zamjenik

koji je izabran zajedno s njim. (Čl. 40. d Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi).

U jedinicama lokalne samouprave koje imaju do 10.000 stanovnika općinski načelnik, odnosno gradonačelnik ima jednog zamjenika koji se bira na neposrednim izborima sukladno posebnom zakonu. U jedinicama lokalne samouprave koje imaju više od 10.000 stanovnika, u gradovima sjedištima županija, odnosno županijama općinski načelnik, gradonačelnik, odnosno župan imaju dva zamjenika koji se biraju na neposrednim izborima sukladno posebnom zakonu. (Čl. 41. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi).

6. MJESNA SAMOUPRAVA

Mjesna samouprava iliti mjesni odbor osniva se statutom jedinice lokalne samouprave kao oblik neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima od neposrednog i svakodnevnog utjecaja na život i rad građana. Mjesni odbor može se osnovati za jedno naselje, više međusobno povezanih manjih naselja ili za dio većeg naselja, odnosno grada koji u odnosu na ostale dijelove čini zasebnu razgraničenu cjelinu (dio naselja). Osnivanje mjesnog odbora predlažu građani i njihove organizacije i udruženja te druga tijela određena u statutu općine, odnosno grada. Statutom općine, odnosno grada, u skladu sa zakonom, uredit će se postupak davanja inicijative i podnošenja prijedloga za osnivanje mjesnog odbora, djelokrug i ovlasti tijela mjesnog odbora, utvrđivanje programa rada mjesnog odbora, osnove pravila mjesnog odbora, način financiranja njihove djelatnosti, obavljanje administrativnih i drugih poslova za njihove potrebe te druga pitanja od važnosti za ostvarivanje njihovih prava i obveza utvrđenih zakonom, statutom i drugim općim aktom predstavničkog tijela.

Vijeće mjesnog odbora i predsjednik vijeća mjesnog odbora predstavljaju tijela mjesnog odbora. Vijeće mjesnog odbora biraju građani s područja mjesnog odbora koji imaju biračko pravo. Član vijeća mjesnog odbora može biti bilo koji građanin koji ima biračko pravo i prebivalište na području mjesnog odbora. Članovi vijeća mjesnog odbora biraju se na neposrednim izborima, tajnim glasovanjem i razmjernim izbornim sustavom. Jedinica lokalne samouprave dužna je provoditi izbore za članove vijeća mjesnih odbora, dok izbore za članove vijeća mjesnih odbora raspisuje predstavničko tijelo. Aktivnosti koje provodi vijeće mjesnog odbora su: donošenje programa rada mjesnog odbora, pravila mjesnog odbora, poslovnik o svom radu u skladu sa statutom, financijski plan i godišnji obračun te obavlja i druge poslove utvrđene zakonom i statutom. Vijeće mjesnog odbora iz svoga sastava većinom glasova svih članova bira predsjednika vijeća na vrijeme od četiri godine. Predsjednik vijeća mjesnog odbora, u skladu sa statutom, predstavlja mjesni odbor i za svoj rad odgovara vijeću mjesnog odbora. Za obavljanje poslova iz članka 60. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, predsjednik vijeća mjesnog odbora odgovara općinskom načelniku, odnosno gradonačelniku.

7. PRISUTNOST NACIONALNIH MANJINA U LOKALNOJ/ REGIONALNOJ SMOUPRAVI

Republika Hrvatska jamči pripadnicima nacionalnih manjina pravo na zastupljenost u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. S ciljem unapređivanja, očuvanja i zaštite položaja nacionalnih manjina u društvu pripadnici nacionalnih manjina biraju, na način i pod uvjetima Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, svoje predstavnike radi sudjelovanja u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama samouprave. (www.izbori.hr/izbori/dip, 30.06.2016.)

Vijeće nacionalne manjine je neprofitna pravna osoba. Svojestvo pravne osobe stječe upisom u registar vijeća nacionalnih manjina kojeg vodi ministarstvo nadležno za poslove opće uprave. Kandidate za članove vijeća nacionalnih manjina odnosno kandidate za predstavnike nacionalnih manjina mogu predlagati udruge nacionalnih manjina ili najmanje 20 pripadnika nacionalne manjine s područja općine, odnosno 30 s područja grada i 50 s područja županije. Članovi vijeća nacionalnih manjina i predstavnici nacionalnih manjina biraju se neposredno tajnim glasovanjem za razdoblje od četiri godine, a na postupak izbora i druga pitanja u svezi s njihovim izborom shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje izbor članova predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave. (www.sabor.hr/Default.aspx?art=1898, 25.07.2016.).

Pripadnici nacionalnih manjina, biraju najmanje pet a najviše osam svojih zastupnika u posebnim izbornim jedinicama, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izbor zastupnika u Hrvatski sabor, a čime ne mogu biti umanjena stečena prava nacionalnih manjina. Pripadnicima nacionalnih manjina koji u ukupnom stanovništvu Republike Hrvatske sudjeluju s više od 1,5% stanovnika jamči se najmanje jedno, a najviše tri zastupnička mjesta pripadnika te nacionalne manjine, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izbor zastupnika u Hrvatski sabor. Pripadnici nacionalnih manjina, koji u ukupnom stanovništvu Republike Hrvatske sudjeluju s manje od 1,5% stanovnika imaju pravo izabrati najmanje četiri zastupnika pripadnika nacionalnih manjina, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izbor zastupnika u Hrvatski sabor. (Čl. 19. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina)

Republika Hrvatska jamči pripadnicima nacionalnih manjina pravo na zastupljenost u predstavničkim tijelima jedinica lokalne samouprave i predstavničkim tijelima jedinica

područne (regionalne) samouprave. (Čl. 20. st. 1 Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina)

Sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina u lokalnim jedinicama u kojima pripadnici manjina sudjeluju u ukupnom stanovništvu s najmanje 1,5%, u općinama i gradovima na čijem području živi više od 200 pripadnika pojedine nacionalne manjine, te u županijama na čijem području živi više od 500 pripadnika nacionalne manjine biraju se vijeća, a u jedinicama na čijem području živi najmanje 100 pripadnika nacionalne manjine, bira se predstavnik nacionalnih manjina.

Vijeća nacionalnih manjina u jedinici samouprave imaju pravo: predlagati tijelima jedinice samouprave mjere za unaprjeđivanje položaja nacionalne manjine u državi ili na nekom njenom području, uključujući davanje prijedloga općih akata kojima se uređuju pitanja od značaja za nacionalnu manjinu tijelima koja ih donose; isticati kandidate za dužnosti u tijelima državne uprave i tijelima jedinica samouprave; biti obaviješteni o svakom pitanju o kome će raspravljati radna tijela predstavničkog tijela jedinice samouprave, a tiče se položaja nacionalne manjine; davati mišljenja i prijedloge na programe radijskih i televizijskih postaja na lokalnoj i regionalnoj razini namijenjene nacionalnim manjinama ili na programe koji se odnose na manjinska pitanja. (Čl. 31. St 1 Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina)

U vijeća nacionalnih manjina općine bira se 10 članova, u vijeća nacionalnih manjina grada bira se 15, a u vijeće nacionalnih manjina županije bira se 25 članova pripadnika nacionalne manjine. Ako nije moguće ispuniti navedene uvjete za izbor vijeća nacionalnih manjina, te ako na području jedinice samouprave živi najmanje 100 pripadnika nacionalne manjine, bira se predstavnik nacionalnih manjina. (Šutić;2011).

Na nacionalnoj razini u Republici Hrvatskoj zakonom je radi sudjelovanja nacionalnih manjina u javnom životu republike Hrvatske, a osobito radi razmatranja i predlaganja uređivanja i rješavanja pitanja u svezi s ostvarivanjem i zaštitom prava omogućeno osnivanje savjeta za nacionalne manjine. U tom cilju Savjet surađuje s nadležnim državnim tijelima i tijelima jedinica samouprave, vijećima nacionalnih manjina, udrugama nacionalnih manjina odnosno predstavnicima nacionalnih manjina i pravnim osobama koje obavljaju djelatnosti kojima e ostvaruju manjinska prava i slobode. (Šutić;2011) .

Članove Savjeta za nacionalne manjine imenuje Vlada Republike Hrvatske na vrijeme od četiri godine i to: sedam članova pripadnika nacionalnih manjina iz reda osoba koje predlože vijeća nacionalnih manjina, te pet članova pripadnika nacionalnih manjina iz reda istaknutih

kulturnih, znanstvenih, stručnih, vjerskih djelatnika iz reda osoba koje predlože manjinske udruge i druge organizacije manjina, vjerske zajednice, pravne osobe i građani pripadnici nacionalnih manjina. (Čl. 36. St 1 Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina). Članovi Savjeta za nacionalne manjine su i zastupnici nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru. (Čl. 36. St 2 Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina).

8. REDOVITI LOKALNI/REGIONALNI IZBORI

Kao što sam već naveo redovni izbori za članove predstavničkih tijela jedinica te izbori za općinskog načelnika, gradonačelnika i župana i njihove zamjenike održavaju se istodobno, treće nedjelje u svibnju svake četvrte godine, pristupiti izborima mogu svi sa biračkim pravom, odnosno svi sa navršених 18 godina života.

Redoviti lokalni izbori na području cijele zemlje (ne računajući prijevremene) dosad su održani 1990., 1993., 1997., 2005., 2009. i 2013. godine.

8.1. Lokalni/regionalni izbori 1990. godine

Paralelno sa izmjenama izbornih modela za parlamentarne izbore, mijenjali su se istovremeno 1990. godine i izborni modeli za izbor članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Pravo građana na lokalnu (regionalnu) samoupravu jamči se u Ustavu Republike Hrvatske, a ostvaruje se preko lokalnih, odnosno područnih (regionalnih) predstavničkih tijela koja su sastavljena od članova izabranih na slobodnim i tajnim izborima na temelju neposrednog, jednakog i općega biračkog prava, na mandat od četiri godine. Prvi višestranački demokratski izbori na lokalnoj razini održani su istodobno s parlamentarnima izborima., 22. travnja i 6. Svibnja 1990, i to prema odredbama istog zakona. Riječ je o Zakonu o izboru i opozivu odbornika i zastupnika iz 1990. kojim se uređivao izbor i opoziv odbornika u tadašnje skupštine općina i gradskih zajednica općina kao predstavničkih tijela lokalne samouprave. Kao i tadašnji Sabor Socijalističke Republike Hrvatske, i skupštine općina i gradskih zajednica općina imale su tri vijeća: Vijeće udruženog rada, Društveno-političko vijeće i Vijeće mjesnih zajednica (skupštine općina) odnosno Vijeće općina (skupštine gradskih zajednica općina). Sukladno modelu za parlamentarne izbore, i ovi su izbori zakonski uređeni prema većinskom izbornom sustavu s dva izborna kruga i jednomandatnim izbornim jedinicama. (Šutić, 2011).

Svaka od mjesnih zajednica je tvorila posebnu izbornu jedinicu, a u svakoj od izbornih jedinica se birao po jedan kandidat. Kandidati su se birali sustavom apsolutne većine, odnosno, u prvom krugu bio bi izabran kandidat koji bi dobio više od 50%+1 glasova, a ako dođe do drugog kruga tada se bira sustavom relativne većine, odnosno, pobijedi onaj kandidat koji osvoji najviše glasova. Po rezultatima izbora vidljivo je da su rezultati po općinama

uglavnom odgovarali rezultatima za Sabor. Na lokalnim (regionalnim) izborima 1990. godine HDZ je osvojio većinu u Zagrebu i u većini mjesta s hrvatskom većinom, dok je dotada vladajući SKH-SDP osvojio većinu vijećnika u mjestima sa srpskom većinom, odnosno u Rijeci, Istri i pojedinim dijelovima Dalmacije. Nekoliko mjeseci nakon izbora, SKH-SDP je izgubio veliki broj svojih općinskih vijećnika, koji su, ovisno o svojoj nacionalnosti počeli prelaziti u HDZ, odnosno Srpsku demokratsku stranku. Neke od skupština izabranih 1990. godine su formalno prestale raditi uslijed početka Domovinskog rata i prelaska vijećnika na stranu velikosrpske agresije, dok je ostalima mandat prestao kada su početkom 1993. održani lokalni i regionalni izbori 1993., prvi u nezavisnoj Hrvatskoj i po novom upravnom ustrojstvu.

8.2. Lokalni/regionalni izbori 1993. godine

Nakon donošenja novog Ustava 1990. i osamostaljenja države 1991., prvi su lokalni izbori održani u veljači 1993. istodobno s izborima za Županijski dom Sabora Republike Hrvatske. Umjesto ranijih općina i gradskih zajednica općina, nove jedinice lokalne samouprave postale su općine, gradovi i županije te kotari s posebnim samoupravnim položajem koji su u međuvremenu ukinuti. Istovjetno izbornom modelu za izbore u Zastupnički dom, lokalni su izbori također provedeni prema segmentiranom ili kombiniranom izbornom modelu, a zakonska im je osnova bio Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave i uprave iz 1992. Polovica članova predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave birala se pravilom relativne većine u jednom krugu u jednomandatnim izbornim jedinicama, dok se druga polovica birala prema razmjernom sustavu tako da je područje cijele jedinice lokalne samouprave činilo jednu izbornu jedinicu uz jedinstveni izborni prag od najmanje 5% osvojenih glasova za predloženu listu.(Šutić B, 2011. str. 145.)

8.3. Lokalni/regionalni izbori 1997. godine

Četiri godine kasnije, u travnju 1997., održani su sljedeći izbori za članove predstavničkih tijela lokalne samouprave i uprave, i to prema normama Zakona o izmjenama i dopunama zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave i uprave iz 1996. Zadržan je opisani segmentirani izborni model, ali je promijenjen brojčani odnos između većinskog i razmjernog segmenta u korist potonjeg pri čemu su se tri četvrtine predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave, odnosno jedinice lokalne uprave i

samouprave birale prema razmjernom sustavu, a preostala četvrtina prema većinskom sustavu. (Šutić B, 2011. str. 146.)

8.4. Lokalni/regionalni izbori 2001. godine

Godine 2001. postojeći je izborni model promijenjen u razmjerni sustav sukladno odredbama Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave iz 2001. Prema tom se Zakonu članovi općinskih i gradskih vijeća te županijskih skupština i Gradske skupštine Grada Zagreba biraju proporcionalnom izbornom metodom u kojoj cijelo područje jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave čini jednu izbornu jedinicu, dok jedinstveni izborni prag za pojedinu listu iznosi najmanje 5% važećih glasova birača. Prvi su izbori prema ovom modelu održani u svibnju 2001., a ista su zakonska rješenja zadržana i pri izborima u svibnju 2005. (Šutić B, 2011. str. 146.)

Tablica 2. Osnovne karakteristike izbornog modela iz 2001. i 2005. godine

Zakonska osnova	Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (Narodne novine 33/01)
Datum održavanja izbora	20. svibnja 2001. i 15. svibnja 2005.
Tip izbornog sustava	Razmjerni sustav
Podjela naizborne jedinice	Jedna izborna jedinica koju čini cijelo područje jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave
Izorno nadmetanje	Listovne kandidature (zatvorene blokirane liste)
Oblik glasovanja	Kategorijalno glasovanje kojem svaki birač ima samo jedan glas (za listu)
Pravilo pretvaranja glasova u mandate	Dvoetačni postupak pretvaranja glasova u mandate s korištenjem zajedničkog djelitelja uz jedinstveni izborni prag od 5%

Izvor: Državni izborni povjerenstvo

8.5. Lokalni/regionalni izbori 2005. godine

Godine 2007. donesen je Zakon o izborima općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba prema kojem se nositelji izvršnih ovlasti u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave biraju neposredno, sustavom apsolutne većine u kojem cijelo područje jedinice samouprave čini jednu izbornu jedinicu. Za općinskog načelnika, gradonačelnika, župana ili gradonačelnika Grada Zagreba izabran je u prvom krugu kandidat koji na izborima dobije više o 50% glasova birača koji su glasovali. Ako niti jedan kandidat u prvom krugu ne dobije potrebnu većinu, održava se drugi krug izbora u kojem sudjeluju dva kandidata s najviše glasova u prvom krugu izbora, a izabran je kandidat koji dobije veći broj glasova birača. (<http://www.izbori.hr/izbori>, 15.09.2016.)

8.6. Lokalni/regionalni izbori 2009. godine

Lokalni izbori 2009. godine po prvi puta su održani prema novom izbornom modelu – neposrednom/izravnim načinom izbora. Do 2009. godine općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana birali su članovi predstavničkog tijela između sebe. Lokalni izbori su održani 17. svibnja.

Odluka o izboru donosila se većinom glasova svih članova predstavničkog tijela (apsolutnom većinom). Budući da je dužnost općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana bila nespojiva s dužnošću člana predstavničkog tijela iste jedinice, prihvaćanjem ove dužnosti po sili zakona (*ex lege*) nastupalo je mirovanje njegova mandata u predstavničkom tijelu, a na njegovo mjesto stupao je zamjenik. Općinski načelnik, gradonačelnik, odnosno župan ujedno je bio i predsjednik poglavarstva, njegovi zamjenici članovi, a ostale članove poglavarstva biralo je općinsko/gradsko vijeće odnosno županijska skupština većinom glasova svih vijećnika u vijeću / skupštini (apsolutnom većinom). Izmjenama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi Poglavarstvo je ukinuto, a radilo je do stupanja na dužnost neposredno izabranog gradonačelnika koji je, u pravilu, preuzeo ovlasti Poglavarstva. Dakle, izbori su održani za izbor zastupnika u općinskim i gradskim vijećima, izbor načelnika općina i gradonačelnika, te članova županijskih vijeća i župana. To su bili prvi izbori na kojima su načelnici, gradonačelnici i župani izabrani izravno na općim izborima, a ne natpolovičnom većinom koalicije u vijeću. Novi sustav omogućio je da mnogi

gradovi izaberu neovisne kandidate za gradonačelnike, pri čemu se ističe Split gdje je za gradonačelnika izabran neovisni kandidat Željko Kerum.

Na lokalnim izborima u prvom krugu na izbore je na ukupno 6.579 biračkih mjesta u 21 županiji izašlo 1.172.280 birača od ukupno 4.084.981 registriranih birača u Republici Hrvatskoj odnosno 32,66% (što je postotak karakterističan i za europske zemlje u kojima se primjenjuje model neposrednih izbora).

U drugom krugu pravo glasa imalo je ukupno 3.024.446 birača odnosno 74,4% od čega je ukupno glasovalo 716.711 birača odnosno 26,53% (DIP;2010). Gradonačelnike je u drugom krugu biralo 57 od ukupno 127 gradova. Provedeni lokalni izbori 2009. godine snažno su obojeni osobnim karizmama pojedinaca, budući su se župani, gradonačelnici i načelnici po prvi puta birali neposredno.(Šutić;2011.)

U većini europskih država primjenjuje se model neposrednog izbora predstavnika jedinica samouprave, uz uobičajeno korištenje izbornih sustava relativne većine i apsolutne većine. Po izboru načelom apsolutne većine stranke mogu procijeniti snagu tijekom prvog kruga te sklopiti sporazum prije održavanja drugog kruga, što neće dovesti samo do pobjede određenog kandidata u drugom krugu, već čini temelj za tvorbu većinu općinskih vijeća. Davanje glasova drugoj stranci da bi se osigurala većina kandidatu može biti štetna za kandidata koji je zaista dobio većinu glasova u prvom krugu jer nije moguće zajamčiti konstruktivnu odluku u smislu postojanja potpore općinskog vijeća načinu upravljanja izabranog kandidata. (Šutić;2011)

Tablica 3. Osnovne karakteristike izbornog modela iz 2009. godine

Zakonska osnova	Zakon o izborima općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika grada Zagreba (Narodne novine 109/07)
Datum održavanja izbora	17. svibnja 2009. (prema aktualnom rješenju)
Tip izbornog sustava	Većinski sustav
Podjela na izborne jedinice	Jedna izborna jedinica koju čini cijelo područje jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave
Izorno nadmetanje	Pojedinačne kandidature (kandidat i zamjenik)
Oblik glasovanja	Kategorijalno glasovanje u kojem svaki birač ima samo jedan glas (za kandidata)
Pravilo pretvaranja glasova u mandate	Većinsko pravilo odlučivanja (apsolutna većina u prvom ili drugom krugu, «balotaža»)

Izvor: Državno izborno povjerenstvo

8.7. Lokalni/regionalni izbori 2013. godine

Izbori 2013. provedeni su po istom izbornom modelu kao o izbori 2009. godine:- na neposredan / izravan način. Na prvi krug lokalnih izbora birači su izašli je 19. svibnja 2013. godine a na drugi krug 02. lipnja 2013. Izborima je u prvom krugu pristupilo 1.931.379 birača od ukupno 4.084.981 registriranih birača u Republici Hrvatskoj odnosno 47,28%, odnosno gotovo 15 postotnih poena više u odnosu na izbore provedene 2009. Godine. Drugom krugu izbora pristupilo je ukupno 41,6% od ukupnog broja birača koji su imali pravo glasati. Drugi krug lokalnih izbora donio je dosta iznenađenja, odnosno promjene vlasti u Osijeku, Splitu, Sisku, Požegi, Metkoviću i Hvaru u kojima je došlo do brojnih smjena vlasti, a među njima i promjena vlasti u gradovima koje se tiču odnosa SDP-a i HDZ-a.

9. Lokalni izbori u Ličko-senjskoj županiji

9.1. Lokalni izbori u Ličko - senjskoj županiji - 1993. godine

Prvi su lokalni izbori održani u veljači 1993. godine, istodobno s izborima za Županijski dom Sabora Republike Hrvatske. Umjesto ranijih općina i gradskih zajednica općina, nove jedinice lokalne samouprave postale su općine, gradovi i županije te kotari s posebnim samoupravnim položajem koji su u međuvremenu ukinuti. Istovjetno izbornom modelu za izbore u Zastupnički dom, lokalni su izbori također provedeni prema segmentiranom ili kombiniranom izbornom modelu, a zakonska im je osnova bio Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave i uprave iz 1992. godine. Polovica članova predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave birala se pravilom relativne većine u jednom krugu u jednomandatnim izbornim jedinicama, dok se druga polovica birala prema razmjernom sustavu tako da je područje cijele jedinice lokalne samouprave činilo jednu izbornu jedinicu uz jedinstveni izborni prag od najmanje 5% osvojenih glasova za predloženu listu. Korišteno je isto pravilo pretvaranja glasova u mandate kao i na parlamentarnim izborima. Prvi izbori za Županijsku skupštinu Županije Ličko-senjske provedeni su 7. veljače 1993. godine. Od ukupnog broja birača upisanih u popise birača glasovalo je 65,4% birača. U Županijsku skupštinu ušli su kako slijedi:

Tablica 4. Rezultati izbora za županijsku skupštinu Ličko-senjske županije 1993. godine.

Stranka	Glasovi	Postotak
HDZ	22.341	74,6%
HSS	2.859	9,2%
HSLŠ	4.750	15,2%

Izvor: Državno izborno povjerenstvo.

9.2. Lokalni izbori u Ličko – senjskoj županiji – 1997. godine

Drugi po redu izbori u Ličko-senjskoj županiji održani su 13. travnja 1997. godine. Od pet stranačkih kandidacijskih lista, lista HSP nije ostvarila zastupljenost u Županijskoj

skupštini jer nije prešla izborni prag kao ni lista koalicije stranaka HNS-HKDU-SDP-a radi tadašnjeg *Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave i uprave* (NN 90/1992) kojim je predviđeno da koalicija triju stranaka treba ostvariti najmanje 11% glasova da bi postigla zastupljenost u Županijskoj skupštini.

Tablica 5. Rezultati izbora za županijsku skupštinu Ličko-senjske županije 1997. godine

Stranka	glasovi	postotak
HDZ	4.960	66,86%
HSS	1.029	13,87%
HSLŠ	862	11,62%
HSP	568	7,66%

Izvor: Državno izborno povjerenstvo.

9.3. Lokalni izbori u Ličko – senjskoj županiji – 2001. godine

Godine 2001. postojeći je izborni model promijenjen u razmjerni sustav. Zastupljenost u Županijskoj skupštini nisu ostvarili lista DC i nezavisna lista Miroslava Petrya.

Tablica 6. Rezultati izbora za županijsku skupštinu Ličko-senjske županije 2001. godine

Stranka	glasovi	postotak
HDZ	10. 797	42,93
HSS	3.831	15,23
HNS-SDP	3.613	14,37
SNS	2.777	11,04
HSLŠ	2.135	8,49
HSP	1.997	7,94

Izvor: Državno izborno povjerenstvo.

9.4. Lokalni izbori u Ličko – senjskoj županiji – 2005. godine

Na lokalnim izborima Ličko – senjske županije za županijsku skupštinu 2005. godine bilo je ukupno 59.237 birača, glasovalo je 26.731 birača, odnosno izlaznost je bila 45,13%.

Na izborima za gradska vijeća najmanja je izlaznost bila u Gospiću, svega 36,96%, dok je u Novalji bila najveća, 70,08%.

Tablica 7. Rezultati izbora za županijsku skupštinu Ličko-senjske županije 2005. godine

Stranka	glasovi	postotak
HDZ-DC	13.226	56,02
HSS-SDP-HNS	5.231	22,15
SDSS	1.892	8,01
HSP	1.775	7,52
SNS	1.487	6,30

Izvor: Državno izborno povjerenstvo.

Tablica 8. Rezultati izbora za gradsko vijeće grada Gospića 2005. godine

Stranka	glasovi	postotak
HDZ	3.601	65,63
HSS-SDP	722	13,16
HSP	525	9,57
HSLŠ	405	7,38
HNS	234	4,30

Izvor: Državno izborno povjerenstvo.

9.5. Lokalni izbori u Ličko – senjskoj županiji – 2009. godine

Prvi put su održani izbori za predstavnike samouprave prema novom izbornom modelu – neposrednim / izravnim načinom izbora. 2009. godine izlaznost u Ličko – senjskoj županiji za izbore za županijsku skupštinu bila je 50,54%, dok je izlaznost za izbore za gradsko vijeće grada Gospića bila 44,42%. Najmanja izlaznost je bila u općini Udbina, 40,58 %, a najveća u općini Karlobag, 71,85%. Po prvi su put održani izbori za župana, gradonačelnike i načelnike neposrednim putem. Kao kandidat za župana Milan Jurković je sa 68,49% glasova pobijedio Borisa Šuljića koji je osvojio 25,36% glasova. Poziciju gradonačelnika osvojio je Milan Kolić

kao predstavnik koalicije HDZ-HSS-HSP-HSLS, sa 68,10% glasova, naspram Darka banića iz SDP-a koji je osvojio 18,67% glasova birača.

Tablica 9. Rezultati izbora za županijsku skupštinu Ličko-senjske županije 2009. godine

Stranka	Glasovi	Postotak
HDZ-HSS-HSP-HSLS	19.584	69,87
SDP-HNS	5.311	18,95
SDSS	3.135	11,18

Izvor: Državno izborno povjerenstvo.

Tablica 10. Rezultati izbora za gradsko vijeće grada Gospića 2009. godine

Stranka	glasovi	postotak
HDZ-HSS-HSP-HSLS	5161	82,59
SDP	1088	17,41

Izvor: Državno izborno povjerenstvo.

9.6. Lokalni izbori u Ličko – senjskoj županiji – 2013. godine

Na izbore u Ličko – senjskoj županiji za Županijsku skupštinu 2013. Godine izašlo je 54,79% birača. Na izbore za gradska vijeća najmanji odaziv je bio u općini Lovinac gdje je na birališta pristiglo 35,24%. Najveća se izlaznost bilježi u gradu Novalja, gdje je glasalo 73,82% birača. Za novog župana izabran je stari gradonačelnik grada Gospića Milan Kolić kao predstavnik koalicije HDZ-HSS-HSP-HSP AS-HSU, koji je sa 48,42% glasova pobijedio Tomislava Zrinskog, predstavnika SDP-HNS koalicije te Antu Franića kao predstavnika HSLS-a. Za gradonačelnika grada Gospića izabran je Petar Krmpotić iz koalicije HDZ-HSS-HSP-HSP AS-HSU koji je tek u drugom krugu sa razlikom od 127 glasova odnosno sa 1,77% razlike u glasovima pobijedio Karla Starčevića kao kandidata grupe birača.

Tablica 11. Rezultati izbora za županijsku skupštinu Ličko-senjske županije 2013. godine

Stranka	Glasovi	Postotak
HDZ-HSS-HSP-HSP AS-HSU	13.841	58,31%
SDP-HNS	5.242	22,08%
HSLŠ	2.771	11,67%
SDSS	1.883	7,93%

Izvor: Državno izborno povjerenstvo.

Tablica 12. Rezultati izbora za gradsko vijeće grada Gospića 2013. godine

Stranka	glasovi	postotak
HDZ-HSS-HSP AS-HSU	3110	50,87
HSP-HSLŠ	1861	30,44
SDP-HNS	1143	18,69

Izvor: Državno izborno povjerenstvo.

10 ZAKLJUČAK

Izbori su u Republici Hrvatskoj izuzetno bitni. Oni potiču razvoj demokracije, koja je temelj vlasti Republike Hrvatske. Oni ispunjavaju svoju obvezu legitimacije vlasti na način da postoji stvarna mogućnost biranja. Na žalost ni u Republici Hrvatskoj još uvijek nije iskorijenjen sistem prisile na neke birače da daju svoj glas određenom kandidatu ili određenoj političkoj stranci. Takav pristup dovodi do toga da birači sve manje idu na izbore, gube vjeru u politiku i političare te postaju nezainteresirani za same rezultate izbora. Mišljenja su da ne postoji mogućnost za promjenama i da njihov odaziv na izbore ne znači ništa, ali ne shvaćaju da upravo neodaziv na izbore doprinosi takvoj situaciji. Birači često govore da su političari svi isti, a oni koje oni smatraju dobrima nemaju šanse pored ostalih te ne vide smisao izlaska na izbore. Smatram da je izlazak na izbore građanska dužnost koju trebamo iskoristiti.

Da bi se povećala zainteresiranost birača prema izborima i izlasku na izbore ponekad bi trebalo uvesti neke promjene. Na lokalnim je izborima 2009. godine uveden novi model izbora. Načelnici, gradonačelnici i župani izabrani su izravno na općim izborima. Taj je model doveo do isticanja pojedinaca. Nezavisni su kandidati putem ovog modela osvojili neke gradove, općine ili su postali župani, što je po prijašnjim modelima bilo neizvedivo. Mišljenja sam da je to najbolji izborni model do sada. Nezavisni kandidati pritišću političke stranke da razvijaju kvalitetnije izborne programe te da više vremena posvećuju kvaliteti svojih izbornih kampanja, što usput dovodi do veće zainteresiranosti birača za odlazak na izbore.

Pošto sam i ja jedan od birača, svoje istraživanje kako o izborima općenito tako i o lokalnim izborima smatram vrlo korisnim. Smatram da bi se svi građani odnosno birači u Republici Hrvatskoj trebali biti upoznati i informirani sa izbornim modelima države u kojoj žive, ali ne putem letaka već na pravilan način.

11 LITERATURA

1. Šutić, B (2011), Državno i političko uređenje RH, Sveučilišna naklada, Zagreb
2. Ustav Republike Hrvatske, pročišćeni tekst (NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)
3. Zakon o lokalnim izborima (NN 144/12)
4. Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 150/11, 144/12)
5. Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 33/01, 10/02, 155/02, 45/03, 43/04, 40/05, 44/05, 44/06, 109/07)
6. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, pročišćeni tekst (NN 155/02, 47/10, 80/10, 93/11)
7. <http://www.izbori.hr/izbori/dip...1486A0F94FEDD4C125754D0039697E?> (30.06.2016).
8. <http://www.izbori.hr/izbori/izbori09.nsf/.../05D05ED90E61CFA9C125765F002F86E6?> (15.09.2016)
9. <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=1898> (25.07.2016)

POPIS TABLICA

Tablica 1. Vrste izbora koje provodimo u Republici Hrvatskoj	3
Tablica 2. Osnovne karakteristike izbornog modela iz 2001. i 2005. Godine.....	26
Tablica 3. Osnovne karakteristike izbornog modela iz 2009. Godine.....	28
Tablica 4. Rezultati izbora za županijsku skupštinu Ličko-senjske županije 1993. godine..	29
Tablica 5. Rezultati izbora za županijsku skupštinu Ličko-senjske županije 1997. godine..	30
Tablica 6. Rezultati izbora za županijsku skupštinu Ličko-senjske županije 2001. godine..	30
Tablica 7. Rezultati izbora za županijsku skupštinu Ličko-senjske županije 2005. godine...	31
Tablica 8. Rezultati izbora za gradsko vijeće grada Gospića 2005. godine.....	31
Tablica 9. Rezultati izbora za županijsku skupštinu Ličko-senjske županije 2009. Godine.	32
Tablica 10. Rezultati izbora za gradsko vijeće grada Gospića 2009. Godine.....	32
Tablica 11. Rezultati izbora za županijsku skupštinu Ličko-senjske županije 2013. godine	33
Tablica 12. Rezultati izbora za gradsko vijeće grada Gospića 2013. godine.....	33